

Miten vesi ja rauha kytkeytyvät toisiinsa? Näkökulmia tutkimuksesta

FT Suvi Sojamo, Johtava tutkija, Suomen
ympäristökeskus

Sisältö

- **Vesiturvallisuus: veden, rauhan ja turvallisuuden yhteydet**
- **Globaali katsaus vesiturvallisuuteen**
- **Globaali katsaus veteen ja konflikteihin**
- **Vesi rauhan lähteenä**

Vesiturvallisuus: veden, rauhan ja turvallisuuden yhteydet

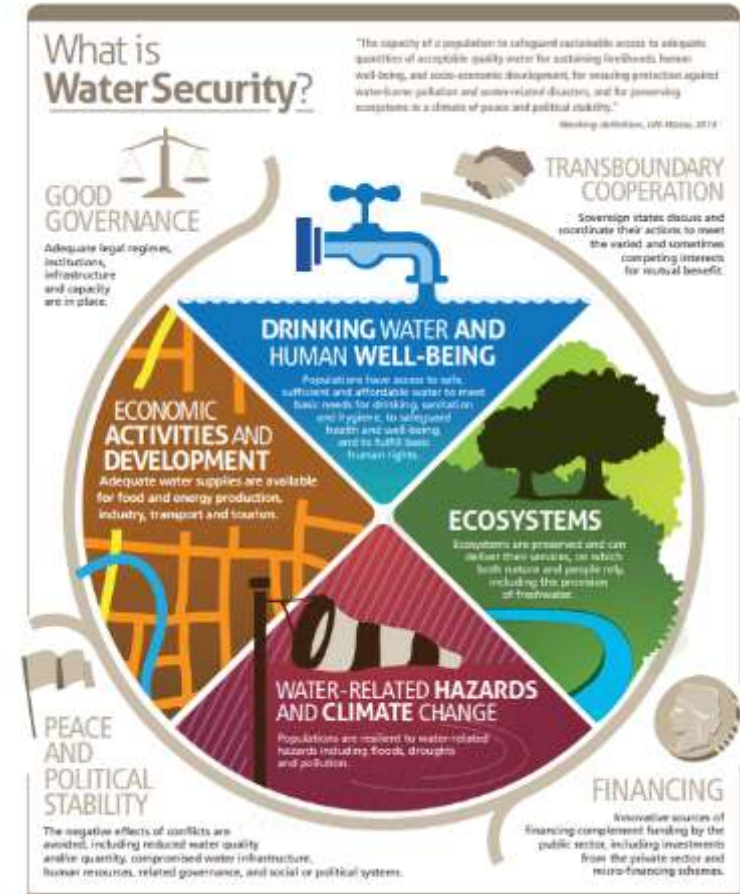
Vesiturvallisuus

- Ei yhtä kansainvälistä määritelmää, mutta nousut vesivarojen hallinnan keskeiseksi käsitteeksi ja tavoitteeksi

"The capacity of a population to safeguard sustainable access to adequate quantities of acceptable quality water for sustaining livelihoods, human well-being, and socioeconomic development, for ensuring protection against waterborne pollution and water related disasters, and for preserving ecosystems in a climate of peace and political stability."
(UN Water 2013)

Kaksi tavoitetta

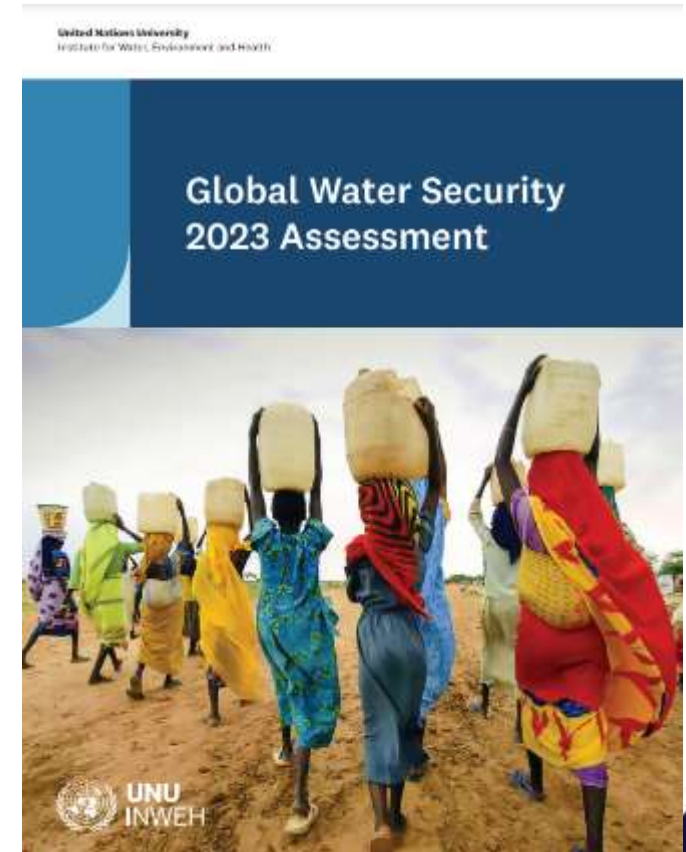
1. Kehityksen ja rauhan takaaminen
2. Suojelu veteen liittyviltä uhkilta ja konflikteilta

Globaali katsaus vesiturvallisuuteen

10:n indikaattorin vesiturvallisuuden arvio ([UNU-INWEH 2023](#)):

- Suurin osa mailman väestöstä elää vesiturvallisuudeltaan heikoissa maissa, ml. 1.34 miljardia ihmistä Afrikassa
- Lähes 4 miljardia ihmistä kärsii vuosittain vesipulasta, veden tarpeen ylittäessä saatavuuden
- Runsaat vesivarat eivät takaa vesiturvallisuutta – sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset tekijät vaikuttavat merkittävästi
- Ilmastonmuutos voimistaa veteen liittyvien ääri-ilmiöiden riskejä ja vaikuttaa veden saatavuuteen, mutta valtiot ovat heikosti varautuneita hillitsemään sen vaikutuksia
- Maailmanlaajuisesti, enemmän ihmisiä kuolee turvallisen juomaveden ja sanitation puutteeseen kuin veteen kytkeytivissä luonnonkatastrofeissa – tai konflikteissa

Globaali katsaus veteen ja konflikteihin

Veteen liittyvien konfliktien tyypit paikalliselta kansainväliselle tasolle

- Kilpailu vesivaroista
- Poliittiset jännitteet
- Hallintojen delegitimisaatio
- Kasvava haavoittuvuus
- Väkivaltaisuudet
- Aseellinen konflikti

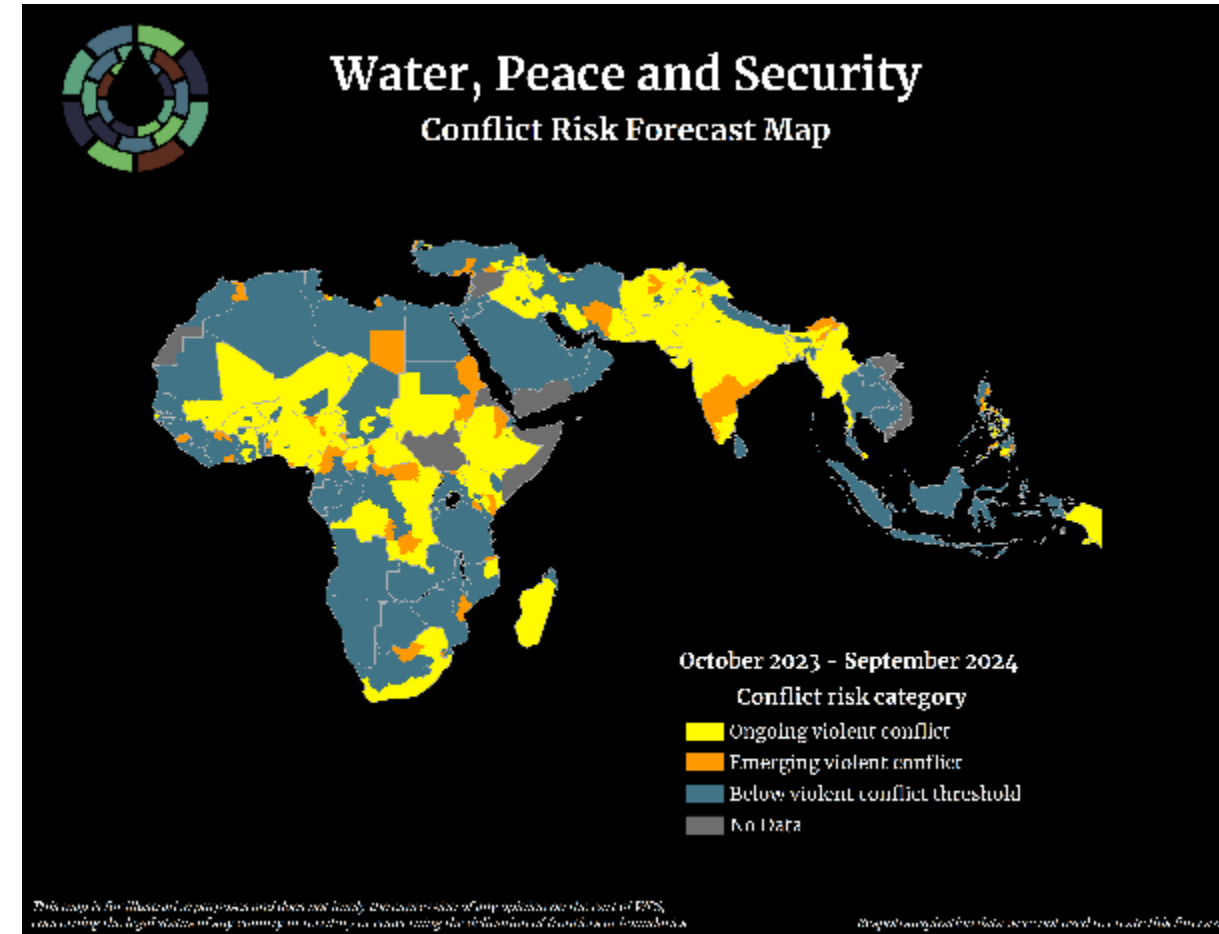
[Expert opinion to UN Water Conference 2023](#)

Vesi konfliktien ajurina tai sytyttäjänä

- Veteen liittyvien konfliktien määrä on kasvanut viime vuosina
- Vesi on usein yksi tekijöistä, mutta ei koskaan ainut syy kansainvälisille konflikteille – osa pidempää eskalaatioketjua ja heijastevaikutuksia
- Suurin osa veteen liittyvistä konflikteista paikallisella tasolla

Varhaisvaroitusdataa:

[Water, Peace and Security Partnership](#)

[Global Early Warning Tool](#)

November 2023 Quarterly Forecast.

Vesi sodankäynnin välineenä tai strategisena kohteena

Water-related violence all time high in 2022-2023 ([Pacific Institute Water Conflict Chronology](#))

- Vesi-infrastruktuurin tuhoaminen, vedentulon katkaiseminen, aiheutettu tulviminen
- Vesivarojen tai infrastruktuurin kontrollointi siviilien painostamiseksi

Ukraina

- Hyökkäys: pyrkimys strategisten vesialueiden kontrolliin, vesi-infrastruktuurin tuhoaminen
- Puolustus: siltojen ja patojen tuhoaminen, veden tulon katkaiseminen, aiheutettu tulviminen

Gaza

- Israel tuhonnut Gazan vesi-infrastruktuurin ja katkaissut vedentulon

Gaza, Khan Yunis. Children fetch drinking water with plastic containers or bottles CC BY-NC-ND / ICRC / A. El Baba

Vesi konfliktien uhrina

- **Suorat vaikutukset:** vesi-infrastruktuurin tuhoaminen, vesistöjen ja ekosysteemien tilan heikentyminen, sairaudet ja kuolemat
- **Epäsuorat vaikutukset:** sosiaalinen haavoittuvuus, taloudelliset ongelmat, militarisaatio, vesivarojen hallinnan romahtaminen, heikentynyt vesihuolto ja ympäristön tila
- Suurin osa vesistöihin ja vesi-infrastruktuuriin kohdistuvista vaikutuksista maiden sisäisissä aseellisissa konflikteissa ja valtiollisten ja ei valtiollisten toimijoiden välisissä konflikteissa

Kahovka Dam collapse 2023. UKRHYDROENERGO

Vesi rauhan lähteenä

Vedellä kriittinen rooli konfliktien ehkäisyssä, niiden aikana ja jälleenrakennuksessa

- Kestävät elinkeinot ja hyvä hallinta
- Rajavesiyhteistyö
- Naisten ja nuorten osallisuus
- Veden ja vesi-infrastruktuurin suojeleminen konflikteissa
- Pitkäkestoisen rauhan rakentaminen veden avulla

[Expert opinion to UN Water Conference 2023](#)

Rajavesiyhteistyö

Veteen liittyvä yhteistyö jatkuu usein myös konfliktien aikana

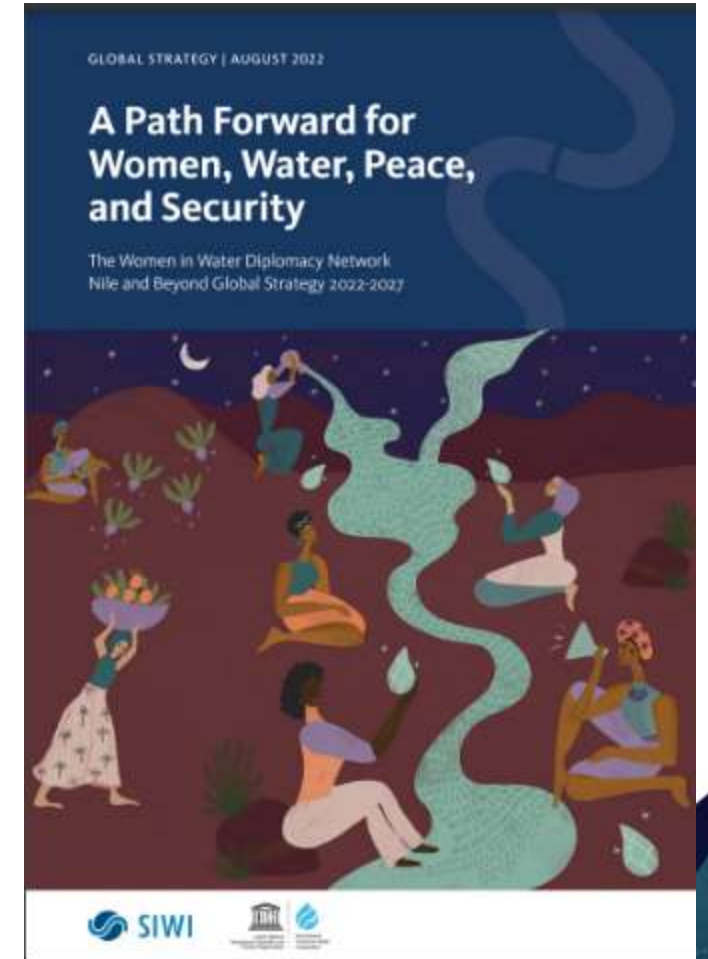
- Rajavesiyhteistyö voi toimia rauhan ajurina ja ylläpitäjänä sopimusten, yhteisten hallinnan elinten ja järjestelyiden, sekä jaettuja vesivaroja koskevan tiedonvaihdon, seurannan ja arvioinnin kautta.
- YK:n vesisopimukseen kirjattu kansainvälinen vesioikeus määrittää periaatteet yhteistyölle.

Naisten ja tyttöjen osallistuminen

Tasa-arvon valtavirtaistaminen

- Vahvistaa vakautta ja turvallisuutta
- Vahvistaa paikallisyhteisöjen resilienssiä
- Parantaa päätöksenteon tehokkuutta kaikilla tasoilla, ml. rajavesiyhteistyössä, rauhanrakennuksessa ja rauhanvälityksessä. ([OSCE 2022](#))
- Verkostot ja alustat dialogille sekä osallistavat lähestymistavat auttavat varmistamaan, että naisten ja nuorten äänet pääsevät vahvemmin esiin kansainvälisissä prosesseissa. ([SIWI 2022](#))

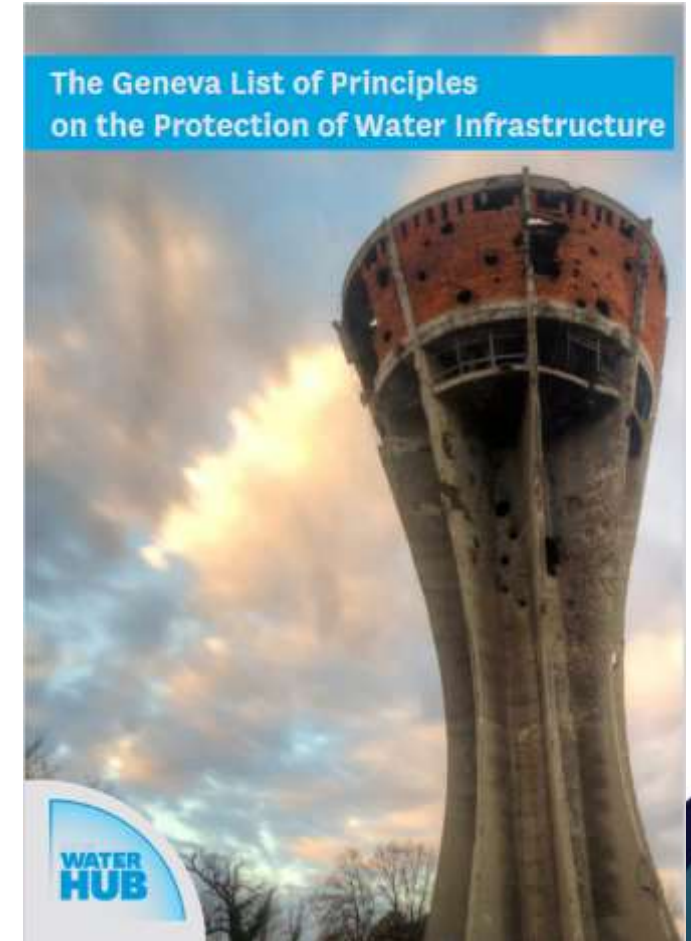
Veden ja vesi-infrastruktuurin suojeleminen konflikteissa

Geneva List of Principles ([Geneva Water Hub 2019](#))

- Vettä ja vesi-infrastruktuuria on suojeltava aseellisissa konflikteissa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisesti.
- Ympäristölainsäädäntö voi paikata humanitaarisen oikeuden aukkoja
 - EU:ssa valmisteilla luonnontuhontalainsäädäntöä.

Moving from water aid to ending needs ([Unicef 2021](#))

- Konfliktien jälkitilanteissa vesi- ja sanitaatiohankkeiden täytyy olla konfliktisensitiivisiä ja edesauttaa rauhanrakennusta.
- Vesi-infrastruktuurin jälleenrakennusta ja ekosysteemien ennallistamista on priorisoitava uusien konfliktikehityskulkujen ehkäisemiseksi.

Pitkäkestoisen rauhan rakentaminen veden avulla

- Kansainvälisten järjestöjen ja muiden toimijoiden tulisi tukea paikallisten ja rajat ylittävien verkostojen luontia, jotka toisivat yhteen vesirauhanvälittäjiä
- Rauhansopimusten tulisi sisältää vesien käyttöä, infrastruktuurin jälleenrakentamista ja vesiekosysteemien ennallistamista koskevia säännöksiä, jotka kehitetään yhdessä konflikteista kärsineiden yhteisöjen kanssa.

[Expert opinion to UN Water Conference 2023](#)

Kiitos!

suvi.sojamo@syke.fi
@SuviSojamo